

2020-10-01
Ju2020/03554

Justitiedepartementet

Brottsförebyggande rådet
Box 1386
111 93 Stockholm

Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att följa upp tillämpningen av sexköpsbrott

Regeringens beslut

Brottsförebyggande rådet (Brå) ges i uppdrag att följa upp och analysera tillämpningen av förbudet mot köp av sexuella tjänster (BrB 6 kap. 11 §) och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling (BrB 6 kap. 9 §). Brå ska inom ramen för uppdraget belysa rättsväsendets hantering av dessa brott från anmälan till dom. I det ingår att utifrån ärendena beskriva och analysera vilka som köper och säljer sex respektive utnyttjar barn genom köp av sexuell handling, hur köpen initieras och genomförs, beskriva orsakerna till att anmälningar av sexköp läggs ner, kartlägga vilka påföljder som döms ut för sexköp och hur dessa motiveras samt analysera i vilken mån de personer som sålt sex har haft målsägandestatus i de aktuella ärendena. Brå ska utifrån ärendena även studera i vilken mån personer döms för våldtäkt eller oaktsam våldtäkt vid sexköp och vad som utmärker dessa ärenden. I den mån det framgår av de studerade ärendena, ska Brå också studera om ärendena har koppling till människohandel, människoexploatering och koppleriverksamhet eller så kallad sugardejting.

I uppdraget ingår också att beskriva hur polis och åklagare arbetar med anmälda ärenden om sexköp, samt hur samverkan med socialtjänsten ser ut. Brå ska vid behov lämna förslag på hur rättsväsendets hantering av anmälda sexköpsbrott och samverkan med socialtjänsten kan utvecklas.

Brå ska vid behov inhämta synpunkter från relevanta myndigheter och aktörer. I det ingår att på lämpligt sätt tillvarata de kunskaper och den erfarenhet som finns hos Jämställdhetsmyndigheten inom ramen för

myndighetens nationella samordningsuppdrag mot prostitution och människohandel.

Brå får för uppdragets genomförande använda 450 000 kronor under 2020 från utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering, anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder, anslagspost 12 Jämställdhetsinsatser efter regeringsbeslut. Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Rekvisitionen ska lämnas senast den 1 december 2020. Medel som inte har utnyttjats ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2021. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning över använda medel lämnas till Kammarkollegiet. Rekvisition, ekonomisk redovisning och eventuell återbetalning ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Uppdraget ska redovisas till regeringen (Justitiedepartementet) senast den 29 april 2022.

Bakgrund

I ett jämställt samhälle är det oacceptabelt att människor skaffar sig tillfälliga sexuella förbindelser med andra mot ersättning. Sexhandel utgör en del av problematiken med mäns våld mot kvinnor och medför allvarliga kränkningar av individer. För de som säljer sex innebär såväl själva genomförandet som organiseringen kring handeln både kränkningar och risker, och hos de som köper sex reproduceras en skev bild av människors lika värde. För samhället är det också ett problem att vinsterna i sexhandeln ofta går till organiserad brottslighet.

Att förebygga och bekämpa prostitution och människohandel, inklusive att minska efterfrågan av köp av sexuella tjänster, är en prioriterad fråga för regeringen. I regeringens strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor beskriver regeringen sin avsikt att fortsätta utveckla insatserna inom delmålsområdet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, där prostitution och människohandel ingår (skr. 2016/17:10).

Det är nu drygt 20 år sedan den svenska sexköpslagstiftningen infördes. Sexköpslagstiftningen innebär ett kriminaliserande av köp av sexuella tjänster, ett brott som oftast begås av män. De som utnyttjas är oftast kvinnor, men även barn och hbtq-personer är särskilt utsatta. Lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster trädde i kraft den

1 januari 1999 och kriminaliserar den som mot ersättning skaffar eller försöker skaffa sig en tillfällig sexuell förbindelse. Den 1 april 2005 upphävdes lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster. Den ersattes av en ny straffbestämmelse i 6 kap. brottsbalken om köp av sexuell tjänst (11 §). Utöver att straffbelägga den som betalar för en tillfällig sexuell förbindelse utvidgades bestämmelsen till att även straffbelägga den som nyttjar en sådan förbindelse som betalats av någon annan.

Den som förmår ett barn som inte fyllt arton år att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling, döms för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling till fängelse i högst fyra år enligt 6 kap. 9 § brottsbalken. Det gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan. Böter togs bort ur straffskalan för brottet genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2020.

En utvärdering av lagstiftningen (*SOU 2010:49 Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999–2008*) visar att förbudet mot köp av sexuell tjänst har haft avsedd effekt och utgör ett viktigt instrument för att förebygga och bekämpa prostitution. Samtidigt framhåller utredningen att kriminaliseringen aldrig kan utgöra annat än ett komplement i arbetet med att bekämpa sexhandel. Utredningen pekar på att det är nödvändigt med ett fortsatt och uthålligt socialt arbete för att förebygga och bekämpa sexhandel och att det är viktigt att öka insatserna som riktas mot sexköparna.

När förbudet mot sexköp infördes fanns farhågor om att det skulle bli svårt att kontrollera efterlevnaden av förbudet samt att definiera och bevisa den brottsliga gärningen. I utvärderingen från 2010 konstateras dock att polis och åklagare, efter en inledande period med viss osäkerhet, ansåg att tillämpningen av bestämmelsen fungerade i huvudsak väl.

Att förebygga och bekämpa dessa brott effektivt förutsätter ett väl fungerande rättsväsende som har förståelse för och god kunskap kring sexhandeln i en svensk kontext. Mot bakgrund av att det är tio år sedan den första utvärderingen av lagstiftningen redovisades, finns behov av en uppdaterad bild av hur förbudet mot köp av sexuell tjänst tillämpas. Brå får därför i uppdrag att belysa rättsväsendets hantering av sexköpsbrott från anmälan till dom.

Barn är särskilt sårbara för sexuella utnyttjanden och det är viktigt att de får det skydd och det stöd som de behöver och har rätt till. FN:s konvention

om barnets rättigheter (barnkonventionen), som numera är svensk lag, ställer långtgående krav på konventionsstaterna att skydda barn mot alla former av våld, sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Konventionsstaterna har även åtagit sig att förhindra försäljning av eller handel med barn för varje ändamål och i varje form. Mot den bakgrunden ska Brå även studera hur rättsväsendet tillämpar bestämmelsen om utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling.

Den 1 juli 2018 ändrades sexualbrottslagstiftningen så att gränsen för straffbar gärning går vid om deltagandet i en sexuell aktivitet är frivilligt eller inte. Reformen innebär bland annat att den som köper sex av någon som är utsatt för människohandel och därför inte deltar frivilligt kan dömas för våldtäkt eller oaktsam våldtäkt. Brå får därför även i uppdrag att belysa i vilken mån sådana ärenden förekommer.

På senare tid har fenomenet sugardejtning uppmärksamrats, det vill säga ett arrangemang där en äldre person, vanligen en man, ger ekonomisk ersättning till en yngre person, vanligen en flicka eller en kvinna, för umgänge som ofta inkluderar sex. Mot bakgrund av att detta kan utgöra köp av sexuell tjänst, utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling eller vara en inkörspport till prostitution ska Brå även granska om ärendena om sexköpsbrott har koppling till sugardejtning.

En översyn av rättsväsendets hantering av sexköpsbrott från anmälan till dom kan ge ökade möjligheter för mer effektiva åtgärder för att bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt ökade möjligheter att erbjuda ett bra stöd till de som befinner sig i prostitution eller som utnyttjas genom köp av sexuell handling.

På regeringens vägnar

Morgan Johansson

Mattias Fogelgren

Kopia till

Statsrådsberedningen/SB

Finansdepartementet/BA

Socialdepartementet/SOF

Arbetsmarknadsdepartementet/JÄM, MRB

Barnombudsmannen

Domstolsverket

Jämställdhetsmyndigheten

Polismyndigheten

Åklagarmyndigheten

Socialstyrelsen